

”Titta vad jag har byggt!”

En kvalitativ studie kring förskolebarns kommunikation och samspel under legobyggande.

Foto: Maria Johansson

Av Maria Johansson

Handledare: Thomas Backlund

Södertörns högskola/Institutionen för kultur och lärande

Kandidatuppsats 15 hp

Utbildningsvetenskap/höstterminen 2016

Förskollärautbildningen med interkulturell profil, erfarenhetsbaserad
210 hp.

SÖDERTÖRNS HÖGSKOLA | STOCKHOLM
sh.se

Abstract.

Lego – What happens when preschool children construct with Lego? A qualitative study about children's interactions and communication around constructing with Lego. This study is in part based on my own personal interest in Lego and is also a study about communication, relationship and social competence. The aim of my study is to highlight these three concepts in the construction with Lego. All humans communicate in one way or another. My study is aimed towards communication during a special event which in this instance is construction play with Lego. To construct with Lego and at the same time talk about life and the experiences the children have had has been interesting and rewarding to observe. I have chosen to do three different observations in three different groups of children and also interviewed two pre-school teachers. The children in my study were between the ages of 3-5. The study addresses two questions:

1. What do preschool children communicate during construction play with Lego?
2. How does a preschool child interact with other children and with the material Lego?

I have discovered that the children talk, play and interact with their own life experiences and fantasies. I have also discovered that if someone is not able there will always be someone else who can. In my study, I have noted that the children give and take of each other to implement their building or play. The environment around the construction has a significant importance in how the play, talk and interaction develop. There should be a given place in the preschool for Lego, to enable children to showcase their constructions so they can talk about them.

The conclusion of this study is that children communicate and share experiences with each other. The conversations between the children were often about their normal day to day activities and how they shared their knowledge. One could say it was a mix of life, play, feelings, relations, friendship and communication.

Keywords: Communication, Construction, Children, Interaction, relationships and Lego.

Förord.

Alla människor har någon gång i sitt liv byggt lego vill jag påstå. Lego är en fantastisk leksak och uppfinning. Ett mångsidigt verktyg för barn att använda för att få utlopp för sin fantasi och kreativitet. Lego finns för alla åldrar och man kan skapa många fantasifulla skapelser. Att lego blivit tidlös beror på att möjligheterna till att konstruera och bygga saker är oändliga och att människan faktiskt tycker om att bygga saker.

Min egen erfarenhet av lego har framförallt präglats av mina tre egna barn som haft och har ett stort intresse för lego i alla former. Att skapa och bygga efter instruktioner ger ett logiskt tänkande möjligt och att få utlopp för sin egen fantasi och kreativitet har förstärkts när jag och mina barn har legat på golvet med 5kg lego utspritt runt om oss och vi har letat bitar. Vi har pratat om våra konstruktioner och vi har haft roligt tillsammans. Jag minns också frustrationen över att inte hitta den där speciella biten som man så väl behöver till sin konstruktion. Jag vill understryka vikten av att ha mycket lego så att man kan bygga lika eller flera modeller av samma modell och instruktionsbok. Jag har en personlig fascination för lego och jag tycker att det är roligt att bygga med lego. Det finns mycket att upptäcka och diskutera när man sitter och bygger lego tillsammans med andra människor. Att bygga lego ger tillfällen att vara tillsammans och framförallt att det finns mycket utrymme för kommunikation.

Tack Jesper, Matilda och Anton för innehållsrika, mysiga kreativa och kommunikativa stunder tillsammans!

Under tre år har jag studerat på Södertörns högskola och de har varit innehållsrika, uppoffrande, slitsamma, roliga, tunga, intressanta och det har funnits tillfällen där jag nästan gett upp. Jag har mött människor som lyft mig, inspirerat mig och som jag haft så roligt med! Carina, Michelle, Vera, Jessica, Jenny, Alicia och Frida, tack för att jag fick vara en del i våra grupper. Jag vill även rikta ett stort tack till seminariegrupp 2.

Maria Johansson

Innehållsförteckning.

Abstract

Förord

1. Inledning och problemområde	1
2. Bakgrund	2
2.1. Leksakens historia	2
2.2 Kort historik om Lego	2
3. Tidigare forskning	3
3.1 Den pedagogiska miljön	5
4. Teoretiska utgångspunkter	5
4.1 Det sociokulturella perspektivet	6
4.2 Kommunikation	6
4.3 Interaktion/samspel	7
5. Syfte och frågeställning	8
6. Metod	8
6.1 Metodval	8
6.2 Kvalitativ intervju	8
6.3 Observationer och urval	9
7. Forskningsetiska överväganden	10
7.1 Informationskrav	10
7.2 Samtyckeskrav	10
7.3 Konfidentialkrav	11
7.4 Nyttjandekrav	11
8. Metodanalys	11
9. Observationerna	12
9.1 Första observationstillfället	12
9.1.1 Bertil	13
9.1.2 Kalle	14
9.1.3 Sebastian	15
9.1.4 Cornelia	16
9.1.5 Analys av observation 1	16

9.2 Andra observationen	17
9.2.1 Anton, Lasse och Lisa	17
9.2.2 Analys av observation 2	19
9.3 Observation 3	20
9.3.1 Analys av observation 3	22
10. Sammanfattande analys av mina tre observationer	22
11. Diskussion och slutsatser	24
11.1 Resultat	24
11.2 Metoddiskussion	25
11.3 Vidare forskning	26
12. Källredovisning	27
13. Bilagor	29
13.1 Intervjuguide	29
13.2 Observationsschema	29
13.3 Kopia på Missivbrev	30

1. Inledning och problemområde

”Titta Lasse, vad jag har byggt! En postskopamaskin, den kan skopa post och köra som en bil, säger Anton 5 år” (Från observation 2 161021).

Mitt intresse för barns legobyggande kretsar kring de möten som sker runt detta. Vad pratar barnen om när de bygger lego tillsammans eller sida vid sida? Pratar de om den där lilla biten lego de saknar, eller pratar de om hur helgen har varit eller om ett roligt kalas de varit på? Leker de medan de bygger eller börjar leken först när de byggt färdigt? Genom att studera de möten som sker kring legobygget i förskolan vill jag med denna uppsats nå bortom själva konstruktionsleken och istället fokusera på kommunikationen och det sociala samspelet som sker i leken med lego.

Förskolans läroplan, Lpfö 1998/2016 understryker lekens betydelse för det lustfyllda lärandet. Förskolans roll är att skapa möjligheter för barnen att utveckla sin fantasi, inlevelse och kommunikativa förmåga dels genom pedagogers aktiva deltagande i barns lek, men även genom att göra den pedagogiska miljön inbjudande och stimulerande. När det kommer till barns legobyggande i förskolan är min tanke att denna ofta sker utan pedagogers deltagande och därför är ett spännande och relativt outforskat område att studera. Enligt förskolans läroplan ska förskolan utveckla förmågan till symboliskt tänkande samt utveckla förmågan att samarbeta och lösa problem (Lpfö 98 rev. 2016 s. 6). Genom legobygge bereds barnen möjlighet till att uttrycka och bearbeta upplevelser, känslor och erfarenheter tillsammans.

Jag upplever att de studier som finns tar upp legots fysiska betydelse för barns lek och kommunikation och det är kommunikationen och samspelet jag vill studera. Vad sker i kommunikationen och i samspelet när förskolebarn bygger lego? Att förskolebarn pratar med varandra vet vi men om vad och i vilken utsträckning saknar jag i den forskning som finns idag och därför vill jag undersöka vad som händer när förskolebarn bygger lego. Jag kan se i dessa två studier att de tar upp legots fysiska betydelse och hur förskolebarn använder leksaker i ett socialt perspektiv.

2. Bakgrund

För att komma in på mitt primära intresse om barns kommunikation och interaktion kring legobyggande kommer jag här först att göra en kort beskrivning av leksaken i allmänhet och sedan även en beskrivning av Lego i synnerhet.

2.1 Leksakens historia

Människan har lekt i alla tider. Anders Nelson och Krister Svensson beskriver i boken ”*Barn och leksaker i lek och lärande*” hur den nederländska kulturhistorikern Huizinga lyfter fram lekens roll som ytterst primär och som en urform av liv (Nelson, Svensson 2005 s.9). På samma sätt som redskapet kom in i människans liv för att underlätta vår vardag, kom leksaken in i vårt liv för att roa oss samtidigt som den utvecklar oss. Även innan leksaker massproducerades och såldes skapades de av exempelvis naturmaterial och gavs liv och egenskaper och stimulerade till lek och inlevelse. Nelson och Svensson nämner att leksaker i modern tid har kvar egenskaper från tidigare kulturer och då pekar de mest på att leksaker i dag har samma naturvetenskapliga inriktning som leksaker från gamla Egypten och inkariket. De kallar det leksaker med primärfunktioner (Nelson, Svensson 2005 s.11). Med det menar de att leksakerna är kopplade till våra naturlagar och hur vi kan ta tillvara på den. Exempel på sådana leksaker är bollen, draken och gungbrädor, där tyngdlag och centrifugalkrafter råder.

2.2 Kort historik om Lego

Namnet LEGO är en förkortning av det danska ordet ”leg godt” som betyder lek bra. Företaget LEGO grundades av Ole Kirk Kristiansen i Danmark och idag ägs LEGO av barnbarnet till Ole Kirk Kristiansen och han heter Kjeld Kirk Kristiansen (www.lego.com) Den nuvarande klossen designades redan 1958 och har behållit sitt utseende oförändrat sedan dess (www.lego.com).

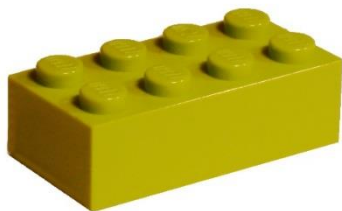

Fig. 1. Den klassiska legobiten fr. 1958 (www.lego.com)

Inom det sociokulturella perspektivet, som jag kommer diskutera mer ingående längre fram, talar man om *artefakter*. Dessa kan ses som olika fysiska ting som kan agera hjälpmedel för lärande och utveckling hos människan (Strandberg 2006 s.12). I denna studie betraktas lego

som artefakt. Den allra mest klassiska legobiten är den med åtta upphöjningar, även kallade ”prickar” eller ”pluppar” men lego finns i en mängd olika färger och former. Numera har företaget Lego skapat en mängd olika grupper och modeller, någonting som Lego kallar för ”system”. Dessa system kan exempelvis heta City, Friends, Star wars, Duplo, Elves, Superheroes, Ninjago, Bionicle och Technics. Det finns även specifika system bestående av historiska byggnader som Taj Mahal, Eiffeltornet och Empire State building. För de yngsta barnen finns Duplo som är skapade på samma sätt som vanligt lego men med den enda skillnaden att bitarna är betydligt större.

Jag skulle våga påstå att det i de flesta hem där det finns barn också finns en legolåda stående någonstans kring vilken både barn och vuxna många gånger samlats och byggt tillsammans. Lego är en tidlös leksak och den är inte bunden till ålder, kön eller etnicitet, utan kan med glädje användas av alla åldrar. De möten som sker kring legobyggande kan därför bygga en bro över generationsgränser, könsgränser och nationsgränser. Genom att studera de möten som sker kring legolådan på förskolan hyser jag en förhoppning om att få syn på interaktion och kommunikation som i andra sammanhang inte äger rum.

3. Tidigare forskning

Att barn lär, kommunicerar och interagerar kring lek är ingenting nytt. Vad som däremot förändrats är samhällets och pedagogernas barnsyn. Innan 1900-talet sågs exempelvis barn som tomma kärl som måste fyllas med kunskap utifrån, en syn som kom att förändras mycket i och med John Deweys begrepp ”Learning by doing” och hans fokus på barns lärande genom att prova sig fram praktiskt (Sundgren 2011 s.110).

I mina eftersökningar kring forskning relaterad till Lego har jag stött på två C-uppsatser som fokuserat på barns relation till Lego på olika sätt: *Legolådan – ur ett genus-och socialkonstruktivistiskt perspektiv* av Linda Lattik Ekvall och *Legolådan som social arena – leksakens roll i förskolebarns sociala samspel* av Jonas Eliasson och Eric Nilsson. Dessa uppsatser tar upp legots betydelse som leksak och hjälpmedel. Linda Lattik Ekvall undersöker legots betydelse för äldre barn, i grundskolans årskurs 7-9. Lattik Ekvall studerar lego som artefakt och har funnit att de elever som har större erfarenhet av legobyggande blivit förebilder och ”bollplank” för mer oerfarna kamrater och på så sätt kunnat bidra med ”kunskap och inspiration” (Lattik Ekvall 2014 s. 15). Eliasson och Nilsson skriver i sin studie

att lego används för att uttrycka sig och används för att tolka och bearbeta tidigare erfarenheter. De talar också om skillnader på legobitar som den klassiska biten och legobitar som föreställer något och vad den skillnaden gör med barnens lek med lego. Deras resultat kunde visa att legobitar som inte föreställde något föremål gav mer utlopp för barnens fantasi än legobitar som föreställde något (Eliasson, Nilsson 2011 s. 22). Eliasson och Nilsson för också en diskussion om hur barnen samspelar med lego och hur lego samspelar med barnen ur ett sociokulturellt perspektiv. Vidare visar Eliasson och Nilsson att lego som artefakt används för att ”fördjupa och utöka vår kunskap” (Eliasson, Nilsson 2011 s.7). Det är kreativiteten som är startskotten i leken och det är i kreativiteten som förskolebarn använder leksaker för att skapa en lek som är fantasirik, innehållsrik och utvecklande.

Leken är primär i våra liv. Leksaker som artefakter kan betraktas som både uttrycksmedel för Nelson och Svensson beskriver två olika varianter av leksaker: leksaker som har en betydelse och leksaker som har en funktion. En leksaksstekpanna som används för att barnen ska kunna föreställa sig hur det är att laga mat, är ett exempel på en leksak som har en betydelse, medan exempelvis en spade som används för att gräva med är en leksak som har en funktion. Det är dock viktigt att ha i åtanke att de flesta varianter av leksaker faktiskt är skapade utifrån ett vuxet perspektiv och att barn kanske finner andra användningsområden än vad de är skapta för. Leksaker finns för att skapa mening och är en kommunikation mellan människor och de kan användas för att skapa berättelser utifrån sin egen fantasi och erfarenhet. I alla olika former av berättelser så får barnet tillfälle att bygga sin lek utifrån erfarenhet, identitet, kultur, struktur, känslor och tankar och även som medel för kommunikation mellan människor (Nelson, Svensson 2011 s.37).

Gunhild Westman har skrivit en artikel i den specialpedagogiska tidskriften ”Att undervisa” om lekens betydelse för barns utveckling. Där beskriver hon vikten av att ha roligt tillsammans och hur meningsfullt det är att vara tillsammans med andra. Kreativiteten och kunskaper som finns hos olika barn delas mellan varandra (Westman 2008 s.8).

Lego och legobyggande har även använts som hjälpmedel inom neuropsykiatri där aspergers syndrom och autism är representerade. I en grupp ledd av Daniel B. Legoff, leg. psykolog, använde man Lego som ett verktyg för att utveckla kommunikation och social interaktion för barn med neuropsykiatriska diagnoser. Genom att använda barnens eget personliga intresse för Lego så kunde psykologer få barnen motiverade till kommunikation genom tur-tagning,

öva på ögonkontakt och följa sociala regler samt att barnen fick agera två och två, där ett barn gav instruktioner och ett barn byggde efter de instruktionerna hen fick. (Legoff 2004 s.559).

3.1 Den pedagogiska miljön.

I förskolans pedagogiska miljö finns ett grundmaterial som oftast består av skapande material, konstruktionsmaterial, samt material för motorisk lek. Detta urval av material har sitt ursprung i Frøbels pedagogik som under 1800-talets första hälft inspirerade pedagoger till att skapa olika sorters material för olika ändamål (Nordin-Hultman 2004 s.55). Elisabeth Nordin-Hultman skriver i boken *Pedagogiska miljöer och barns subjektskapande* att förskolan har som ambition att föra vidare traditioner och trygghet och att det därför inte finns plats för populärkultur som science fiction och Disney, men med den senare tidens allt större fokus på barns eget intresse och inflytande, är min åsikt att detta håller på att förändras idag. Den svenska förskolan är väldigt inspirerad av Reggio Emilia-pedagogiken. Detta kan man se bland annat genom förskolans syn på miljön där det, med hjälp av hyllor och annat, bildas olika ”rum i rummen”, där aktiviteter kan struktureras och locka till lek och utforskande (Pramling, Sheridan 1999 s. 89).

4. Teoretiska utgångspunkter

Denna studies utgångspunkt är det sociokulturella perspektivet, vars främsta kännetecken är dess fokus på socialt samspel, kommunikation och interaktion. Teorins grundtanke är att en individs förmåga att lära och bilda kunskap helt och hållet sammanlänkas med samspelet i en grupp med vilken man interagerar. Ett viktigt namn inom det sociokulturella perspektivet är ryssen Lev Vygotskij som arbetade som psykolog, pedagog och filosof och utvecklade sina tankar om barns utveckling i flera böcker. Vygotskijs teorier har sedan 80-talet varit tongivande för förskolans läroplan och därför också för det praktiska arbetet i förskolan. Vygotskij gör ingen åtskillnad mellan barns kognitiva och sociala utveckling utan menar att barn utvecklas och lär sig genom att finnas och verka i sociala sammanhang. Barn lär sig, enligt Vygotskij, genom att härma, kopiera eller låna kunskap av människor omkring dem. När barnet tagit till sig andras kunskap kan det göra det till sin egen och på så sätt lära sig något nytt. Vygotskij gör skillnad på kommunikationen mellan människor som han kallar interpsykologisk utveckling och på människors tänkande som han kallar för intrapsykologisk utveckling. Han menar med detta att människan behöver kommunicera och lära sig tillsammans med andra för att i slutändan kunna dra egna slutsatser och då är språket en viktig komponent i kommunikationen. Interaktion/samspel är också viktiga begrepp i Vygotskijs

teorier om barns utveckling. Han menar här att det är i de sociala sammanhangen som barn lär sig och blir en del av den rådande kulturen. Att vara med någon som kan lite mer och att man får stöd av den som kan lite mer ger de bästa möjligheterna för utveckling och lärande (Williams 2006 s.40). Det är också av betydelse att kunna låna kunskapen av någon annan tills man förstår och kan göra kunskapen till sin egen. Att imitera blir en process i lärandet och barnets utveckling. Detta beskrivs av Vygotskij som den ”proximala utvecklingszonen” eller den ”närmaste utvecklingszonen” (Säljö 2000 s.119).

4.1 Sociokulturella perspektivet.

I det sociokulturella perspektivet betraktas interaktion och kommunikation mellan barn som en förutsättning för lärande och utveckling. I en grupp delar alla medlemmar med sig av kunskapen och man hjälper varandra att förstå och uppfatta sin vardag och verklighet. Det är i interaktionen som lärandet sker och att vara den lärande innebär till en början att du behöver stöd för att senare kunna hantera kunskapen själv. I det sociokulturella perspektivet används begreppet ”artefakt” för att beskriva olika redskap som används för att förstå och ta till sig den kunskap barnet får genom samspelet med gruppen (Strandberg 2006 s. 12). I min studie har jag valt att se Lego som en sådan artefakt, genom vilken barnen söker kunskap och förståelse kring sin verklighet.

4.2 Kommunikation.

Enligt nationalencyklopedin betyder kommunikation ”överföring av information mellan människor, djur eller apparater” (www.NE.se). Ordet kommunikation kommer från latinets ”communicare”, som betyder att något ska bli gemensamt som funderingar eller syften (Nilsson, Waldemarson 2007 s.11). Ett sätt att kommunicera är att använda det talade språket, en enastående och viktig beståndsdel för att producera och samtala om kunskap. Roger Säljö nämner diskurs som ett begrepp i kommunikation och i diskursen om vår omvärld samlar vi erfarenheter och vi omformar vår verklighet. Diskurs är, enligt Säljö, det specifika sammanhang i vilket kommunikation sker. Vi kan med hjälp av språket beskriva vår vardag och vår verklighet och tillsammans med andra göra en analys och hitta gemensamma teman som till exempel att bygga en bil i lego (Säljö 2000 s.84). Man kan säga att språket är det som binder ihop barnet som individ, samspelet i gruppen och den kultur som råder. Med barnet som individ kommer barnets självkänsla och självförtroende in som en viktig del i kommunikationen och framförallt är det elementärt för hur barnet tar och ger olika budskap till andra människor (Nilsson, Waldemarson 2007 s.41). Är barnet glad och positiv ser den

möjligheter hos andra människor för att man överflyttar självets egenskaper till andra människor. Kommunikation sker alltid i en kontext som kan vara kulturell, social, fysisk eller psykologisk. Den kulturella kontexten i kommunikationen är språket, världsbilden och de värderingar som en grupp människor delar. Den sociala kontexten i kommunikationen är identitet, förhållanden, konflikter om det finns några, makt och olika roller. Den fysiska kontexten i kommunikationen är tid, händelser och platser. Den psykologiska kontexten i kommunikationen handlar om människors funderingar, känslor, erfarenheter och fördomar (Nilsson, Waldemarson 2007 s.13). Dessa fyra kontexter behöver man för att kunna tolka kommunikationen rätt. Det är lätt att det blir missförstånd kring en sak om man inte ser till sammanhanget eller kontexten. Kommunikationen hjälper dig att förstå världen tillsammans med andra människor och den gör världen begriplig och skapar meningsfullhet.

4.3 Interaktion/samspel.

Interaktion och social kompetens föds i samspelet mellan individen och gruppen och det är som bekant i samspelet som utveckling och lärande sker enligt Vygotskij. Språket är också en viktig del i samspelet då det har en funktion att fylla, en social och kommunikativ funktion (Strandberg 2006 s.47). Det finns fyra kriterier för att förstå och precisera vad begreppet social kompetens är och hur den kan utvecklas (Vedeler 2009 s.18).

1. Sociala färdigheter
2. Status i barngruppen
3. Relationer och vänskapsförhållanden
4. Funktionellt tillvägagångsätt

Det är svårt att definiera exakt vad som ingår i sociala färdigheter men det finns några förslag på kriterier som skulle kunna ingå, till exempel självständighet, empati och hjälpsamhet (Vedeler 2009 s.19).

5. Syfte och frågeställning.

Syftet med min studie är att undersöka förskolebarns samspel och kommunikation då de bygger med Lego på förskolan.

Min frågeställning är:

1. Hur samspelar förskolebarn med varandra då de bygger med Lego?
2. Hur kommunicerar förskolebarn med varandra då de bygger med Lego?

6. Metod.

Här kommer jag att beskriva min metod och mitt metodval.

6.1. Metodval.

Jag har valt att studera hur och vad förskolebarn kommunicerar om när de bygger lego. Jag samlade information i empirin, det vill säga att jag besökte tre förskolor och observerade tre olika konstellationer av förskolebarn och jag intervjuade två förskollärare.

Så här beskriver Patel och Davidsson observationer:

”Observationer är framförallt användbara när vi ska samla information inom områden som berör beteenden och skeenden i naturliga situationer. Den kunskap man då erhåller lägger sedan grunden för vidare studier med andra tekniker för att samla information”(2015 s.91).

Den kvalitativa metoden som Patel och Davidson beskriver är den metod som jag har valt att använda när jag har intervjuat förskollärarna då jag ville ha ett samtal mellan mig och förskolläraren istället för en utfrågning. Jag ville använda mig av mjuk datainsamling där samtal och frågor kommer allt efter samtalets gång och det passade mig bättre för att få fram ett mer utförligt och personligt svar hos förskolläraren än att bara ställa ja och nej-frågor (Patel, Davidson 2015 s.14). Jag har använt mig av penna och papper, tekniska hjälpmedel som diktafon, Ipad och Iphone. Ett observationsschema och en intervjuguide hade jag förberett inför min studie.

6.2 Kvalitativ intervju

I mina samtal med förskollärarna talade vi mycket om själva materialet lego och hur de själva såg på materialet för att senare i intervjun gå över till vad de sett hos förskolebarnen när de byggt lego. Frågorna till intervjun hade jag förberett med en intervjuguide. Dessa frågor var övergripande och öppna så att det blev mer som ett samtal och av svaren jag fick av förskollärarna gav mig nya frågor att ställa kring förskolebarn och lego. Syftet med intervjuerna var att jag ville få en bild av vad de sett när förskolebarnen byggt med lego och hur mycket insyn de hade i barns lek. Jag ville också ta reda på hur förskolebarn kommunicerar och samspelar under byggandet av lego. Jag intervjuade en förskollärare som hade jobbat i förskolan i tre år, i samband med min första observation och den intervjun var ca 1 timme lång. Den andra intervjun var inför min andra observation på en annan förskola. Jag intervjuade en förskollärare som jobbat i förskolan i ca tjugo år och den intervjun var ca 1,5 timme lång. Sammanlagt blev det två intervjuer som tog ca 2,5 timme. I den tredje

observationen valde jag att inte göra en intervju med en förskollärare då jag endast ägnade mig åt att observera barngruppen under hela dagen.

6.3 Observationer och urval.

I mina observationer valde jag att observera förskolebarn som bygger lego. Jag spelade in med både ljud och bild med hjälp av Ipad och Iphone. Jag gjorde tre observationer i olika barngrupper på tre olika förskolor och barnen var 3-5 år. Det var både flickor och pojkar representerade i mina observationer. Jag förklarade för barnen att jag ville undersöka vad de kommunicerade om när de byggde lego och jag frågade om de ville hjälpa mig med min studie. Förskolebarnen var nyfikna på varför jag ville studera de när de byggde lego och de ville gärna lyssna på sig själva efter att jag spelat in de med min Iphone. Under observationerna låg mitt fokus på vad barnen pratade om och inte så mycket om vad de byggde. I min första observation satt jag på en stol en bit ifrån barnen och filmade ett antal sekvenser. Det resulterade i fyra filmklipp som jag studerade ett flertal gånger för att verkligen uppfatta vad barnen sa till varandra. När jag transkriberade filmerna fick jag använda hörlurar för att utesluta de ljud som fanns runt mig.

I den första observationen var jag på förskolan i ca 3 timmar. Den andra observationen var annorlunda. Jag var på den förskolan i ca 4 timmar. Barnen jag observerade satt vid legobordet och byggde när jag kom. Jag fick presentera mig och jag talade om för barnen vad jag gjorde där och varför jag var där. Efter det satte jag mig bakom barnen på en stol och satte igång min Iphone där jag har en diktafon-applikation och jag kunde spela in barnen när de pratade. När jag var färdig med observationen så intervjuade jag förskolläraren om legots betydelse för barns kommunikation och för förskolan. Jag transkriberade min observation och min intervju för att kunna använda materialet till min studie. Mitt fokus under andra observationen låg i att jag lyssnade aktivt på vad barnen samtalade om och hur de interagerade med varandra. Den tredje observationen var också annorlunda. Jag valde att stanna en hel dag på en förskola för att jag ville fånga ett spontant byggande med lego. Jag satt i byggrummet på en avdelning och observerade vad som hände där. Jag lyckade fånga en kort sekvens där två barn hade ett spännande samspel och jag skrev ner anteckningar om vad som sades och gjordes mellan de två barnen. Jag såg även andra sekvenser när förskolebarn byggde lego under den dagen men dessa var inte lika fascinerande som denna sekvens med detta intressanta samspel mellan de två barnen.

Tabell 1. Barnen som deltog i mina observationer var:

1:a observationen	2:a observationen	3:e observationen
Sebastian 5.3 år	Anton 5.1 år	Adrian 5.6 år
Kalle 4.11 år	Lasse 4.11 år	Julia 5.6 år
Bertil 4.6 år	Lisa 4.1 år	
Cornelia 4.4 år		

7. Forskningsetiska överväganden.

Eftersom det är oväsentligt vilka förskolor jag har varit på och gjort mina observationer så nämner jag ingen förskola vid namn. Barnen har fått fingerade namn, allt för att det inte ska gå att förstå vem eller vilka barn som deltagit i min studie. Även pedagogerna kommer att ha fingerade namn. Vetenskapsrådet har gett ut *Forskningsetiska principer inom humanistisk-samhällsvetenskaplig forskning*. Där beskrivs fyra grundkrav för att forska och jag kommer här beskriva hur jag har tagit tillvara på dessa fyra krav.

7.1 Informationskravet.

Jag har skickat ut missivbrev till alla berörda förskolor där jag har beskrivit vem jag är och min undersökning och vad den går ut på om man vill delta. I brevet finns också kontaktuppgifter till mig och min handledare så att föräldrar eller pedagoger kan ta kontakt med mig eller handledaren med frågor kring min studie (Vetenskapsrådet 2011 s.7).

I beskrivningen av min studie framgår det att jag vill undersöka vad barn kommunicerar och samspelar kring legobyggen. Jag betonar också i mitt missivbrev att det är frivilligt att delta och man kan när som helst avbryta sin medverkan med omedelbar verkan och jag kommer då att inte använda mig av materialet. Jag meddelade även i mitt missivbrev att min studie kommer att publiceras i DIVA portalen.

7.2 Samtyckeskravet.

På grund av att jag skulle observera barn under 15 år så måste jag få tillstånd av vårdnadshavare. Jag berättade också för barnen varför jag besökte deras förskola och vad jag tänkte göra där. Jag frågade även barnen om det var okej att jag satt och observerade de när de byggde lego. Vidare berättade jag om vilka hjälpmedel jag tänkt använda och varför jag behövde använda de. Barnen blev nyfikna på hur det skulle låta i diktafonen så de fick lyssna på sig själva efter att jag spelat in deras konversation med varandra under tiden de byggde lego. Att vara med så länge man själv vill var något som jag också sa till barnen

(Vetenskapsrådet s. 10). Jag får inte på något sätt påverka eller pressa deltagaren till att fortsätta medverka i min studie. Det jag kan göra om en deltagare väljer att inte medverka är att använda hans material med s.k. anonymisering, där jag gör allt för att hans identitet förblir okänd (Vetenskapsrådet s.10).

7.3 Konfidentialskravet.

I och med detta krav måste jag se till att alla medverkande i min studie hanteras med anonymitet och att alla personuppgifter inte hanteras av någon annan än mig. Alla ljudinspelningar kommer att raderas när jag transkriberat materialet. I min studie har jag använt mig av fingerade namn och ålder på barnen för att det inte ska gå och ta reda på vem som sagt eller gjort vad. Allt material har endast hanterats av mig och kommer att raderas när studien är klar och examinerad.

7.4 Nyttjandekravet.

Jag tänker inte använda min datainsamling för kommersiellt bruk eller i och med andra syften och det har jag informerat föräldrar, barn och pedagoger i mitt missivbrev som finns som bilaga till denna studie.

8. Metodanalys

Min åsikt är att observationer och intervjuer var de mest lämpade metoderna för att få svar på min frågeställning. Möjligheten att ställa öppna frågor i intervjuerna tillsammans med det faktum att observationerna gjordes på tre olika förskolor har gjort att min analys fått ett djup. Jag anser att antalet observationer var tillräckliga, men om det funnits möjlighet hade jag gärna observerat under längre tidsperioder. Jag tyckte om att besöka andra förskolor för man får inspiration till andra saker som hur lokaler är möblerade till vilket material som finns. Att vara på besök gör också att det inte finns några krav på mig att prestera yrkesmässigt utan jag kan endast koncentrera mig på min uppgift. Det var även intressant att intervjuva andra förskollärare för att få en annan synvinkel på min studie.

9. Observationerna.

I det här kapitlet tänker jag beskriva varje observation var för sig och jag gör en analys efter varje observation. Längre fram i kapitlet gör jag en sammanfattande analys av vad jag sett i mina observationer och vad intervjuerna med pedagogerna gav.

I varje observation kommer jag att beskriva vad varje enskilt barn gjorde under min observation och det gör jag för att ge en bild av vad som hände under i min observation. Jag kommer även att beskriva legohörnans utseende som en del av den pedagogiska miljön.

9.1 Det första observationstillfället.

Den första observationen jag gjorde var på en förskola i Stockholmsområdet. Jag hade i förväg lämnat mitt missivbrev till berörda vårdnadshavare och till de pedagoger som var inblandade. Sju barn fick vara med i min studie men några barn var frånvarande den dagen jag var där och observerade så jag fick observera fyra stycken barn i åldern 4.4 - 5.3 år. Det var tre pojkar och en flicka som deltog, Kalle, Bertil, Sebastian och Cornelia. Det var en pedagog som vi kan kalla Kim närvarande under hela tiden som jag observerade vad som hände i barngruppen och direkt efter min observation passade jag på att intervjua pedagogen när vi båda hade observationen färskt i minnet. Mitt fokus var att skapa en kvalitativ intervju om barn och lego. Legots placering på avdelningen låg centralt i ett stort rum. En hylla med fyra hyllplan stod med kortsidan mot fönstret. I närheten av hyllan fanns det ett runt bord med fem stolar. Bakom bordet fanns det ytterligare en hylla med olika pennor, papper och en del skapande material. Det låg en stor rund matta på golvet mitt i rummet. Runt legohyllan fanns det mjuka kvadrater som man kan sätta ihop som ett pussel och bildar ett mjukare golv. De var sköna att sitta på och hade en värmande effekt. Förskolebarnen använde fönsterbrädan som uppställningsplats för färdiga konstruktioner som skulle sparas till nästa tillfälle barnen ville bygga lego. Det var inbjudande att se legot så centralt i rummet och det fanns utrymme för att både bygga lego och att leka med lego i rummet.

Barnen kommer in med Kim och de börjar direkt med att bygga med lego och Sebastian tar ett bestämt antal bitar lego och börjar bygga en fångelsebil av några bitar lego som finns i rymdraket-legolådan (en speciell låda med rymdraketlegobitar) och just fångelse fastnar de andra två pojkarna för. De påbörjar nu ett bygge med tre olika saker men med fångelse som ett gemensamt tema. Några av barnen har svårt att komma på vad de ska bygga men barnen bollade idéer mellan varandra och började bygga.

9.1.1 Bertil.

Bertil börjar med att sitta en lång stund och titta i instruktionshäftet. Han tittar länge på varje sida och är inte till en början med i gruppens byggande. Han är djupt försjunken i häftet och ibland vänder han sig till Kim och ställer frågor om instruktionsbilderna. Kim svarar på

Bertils frågor och han återgår till att koncentrerat titta i instruktionshäftet igen. Han hittar legobitar som finns representerade i häftet och börjar då att bygga. Han hittar en bakvinge till ett flygplan i högen med lego och den börjar han köra med på den blåa mattan vi sitter på. Han säger till pedagogen ”Titta vad jag har” och Kim frågar honom vad det är och Bertil berättar att det är en haj som simmar i havet. Kim frågar vad det är som sticker upp ur vattnet och Bertil svarar att det är hajens svans och Kim bekräftar och säger: ”Jaha, det är hajens svans, hans stjärtfena”. Han hittar även en dörrkarm och säger till Kim ”Titta, jag har hittat ett hål”. Kim bekräftar även här och säger: ”Har du hittat ett hål men var är fönsterglasets som ska sitta i fönsterkarmen? Har du hittat det?” Bertils svarar att han inte har hittat det. Men han behöver inte fönstret säger han för han ska använda karmen till något annat. Bertil sitter nära Kim och söker ofta stöd hos hen innan han går till gruppen med de andra barnen. Bertil tar med sig fönsterkarmen och sätter sig med Kalle och börjar prata om vilka bitar som ska ingå i deras bygge och Bertil vill ha bekräftelse från Kalle att de bitar som Bertil väljer är bra att ha i deras gemensamma bygge. Bertil går tillbaka korta stunder till instruktionshäftet för att få inspiration för att han säger till Kalle att ”Man kan bygga som de har gjort i tidningen” och han visar Kalle häftet med instruktioner. Bertil och Kalle bygger gemensamt en byggnad som är hög och ranglig. Under tiden de bygger på sin byggnad så pratar de om vad det är för byggnad. Förslagen till bygget är allt från rymdrakets till polisstation.

Bertil och Kalle börjar nu en diskussion om byggets fortsättning.

Bertil: - Ska vi bygga en sån som de inte kan gå in i?

Kalle: - Mmm, jag ska kolla.

Bertil: - Titta, nu sitter han där!

Kalle: - Vänta.

Kalle letar i lådan, men han hittar inte den biten han är ute efter utan går tillbaka till Bertil och deras bygge. Bertil och Kalle flyttar på sin konstruktion och sitter nu tillsammans med Sebastian som kommit en bit på väg med sin fängelsebil. Bertil börjar bygga på en annan sak och visar en stund senare för Kim vad han har byggt.

Bertil: Titta, Kim! Jag har byggt en annan sak, en konstig sak.

Kim: Jaha, vad har du byggt nu och varför är den konstig?

Bertil: Jag har byggt en astronaut.

Kim: En astronaut, vad bra men varför är den konstig?

Bertil: Eh, den är det.

Kim: Jaha, den bara är det.

Bertil: Ja, astronauter är det.

Bertil börja nynna på någon sång och vänder sig ifrån Kim. Han lägger tillbaka legot i lådan och går och tittar vad Kalle och Sebastian gör.

Fig.2. Kalle och Bertil har en diskussion om vad de har byggt. Allt från en rymdraket till dem kom överens om att det var en polisstation (Från första observationen 161020).

9.1.2 Kalle.

Kalle är i början väldigt tyst och säger inte så mycket till de andra barnen. Han har blicken långt ner i legolådan och letar efter bitar. Det verkar som han inte hittar de han vill ha för att han tittar upp från lådan och tittar på vad Sebastian har för legobitar. Han ser att Sebastian behöver ett hjul till sin bil så han tar upp ett ur lådan och lägger det bredvid Sebastian men han säger ingenting till Sebastian om att han har lämnat en bit till honom. Sebastian reser på sig och går till fönstret. Kalle tittar ner i legolådan igen och tar upp några bitar som han lägger upp i rad. Han räknar de: en, två, tre, fyra och fem. Fem har jag, säger han till sig själv. Han sorterar de i storleksordning, så att alla stora bitar som är tre till antalet ligger först i en rad och under den raden lägger han de två mindre bitarna som är kvar. Han sorterar de även efter färgerna svart, vit och grå. Han tittar därefter i Sebastians hög och lägger ut de en och en så de inte ligger i en enda stor hög medan Sebastian står och tittar i fönstret där det står en mängd sparade legokonstruktioner. Kalle tittar på Sebastians konstruktion igen och säger att den är vacker. Bertil kommer sen tillbaka till Kalle och de börjar bygga tillsammans.

9.1.3 Sebastian.

Sebastian kommer in i rummet och går direkt till legolådan och samlar ihop ett tjugotal legobitar. Det ser ut som att han vet exakt vilka bitar han ska ta och använda i sin konstruktion. Han bygger koncentrerat ihop ett fordon, en fängelsebil. Han behöver inte prova sig fram när han bygger utan han vet var varje bit ska vara och vilken funktion varje bit har.

Han leder in Bertil och Kalle i temat fängelse. Kim ställer lite frågor kring hans konstruktion som ”Vad har du byggt? Varför sitter han i fängelse?” och Sebastian svarar att han har byggt en fängelsebil och legogubben sitter i fängelset för att han är elak. Kim frågar då på vilket sätt är legogubben elak. Sebastian svarar att tjuvar är elaka och ska sitta i fängelse. Han nämner att de behöver ett hjul som han vet finns på en annan konstruktion som står i fönstret för att någon har sparat den. Han går till fönstret och ser om han kan hitta den. Han tar loss ett hjul från en konstruktion efter att han frågat Kim om det är tillåtet. Kim svarar att det är okej eftersom det är fredag idag och de ska städa och sortera upp lego så att man kan börja om med nya legobyggen efter helgen.

När Sebastian är klar med sin fängelsebil börjar han att köra runt med den i rummet och han går i rollen som legogubbe och förvränger rösten när han pratar med Kalle och Bertil. De har inte kommit lika långt i sitt byggande men de kliver in i leken och börjar också prata annorlunda och håller en varsin legogubbe i handen. Samtidigt letar de efter legobitar i lådan för att fortsätta sitt byggande.

9.1.4. Cornelia

Cornelia sitter en stund och funderar innan hon kommer igång. Tillsammans med en kamrat bollar hon några idéer innan hon, vad det verkar, på måfå börjar sätta ihop bitar. Efter ett tag börjar konstruktionen få konturerna av ett hus och då Kim frågar Cornelia vad hon har byggt, svarar hon följaktligen att det ser ut som ett hus. Kim ställer några följdfrågor om vem som bor i huset och hur hon har tänkt att huset ska se ut, men får inte något riktigt svar på det. Cornelias byggande tycks planlöst och jag får intrycket av att hon bara sitter och sätter dit en massa legobitar på sin legoplatta. Det tycks inte riktigt finnas något intresse för legobygge så när hon konstaterat att bygget liknar ett hus, väljer Cornelia att gå till ett annat rum och dansa istället.

9.1.5. Analys av observation 1.

Det jag såg i min observation var framförallt kommunikation på olika nivåer. Det fanns ett ständigt flöde av ord mellan barnen och mellan barnen och pedagogen som var närvarande. Det blir tydligt hur legobygget i sig leder till olika sorters socialt samspel. Legoff, som använt Lego som grund för kommunikation och interaktion hos barn med autism och asperger har sett att Legobyggande får barnen mer motiverade till turtagning, samtal och sociala regler (Legoff 2004 s. 559). Bertil sökte mycket stöd hos pedagogen och det tolkar jag som ett

relationsbehov hos Bertil. Han satt nära pedagogen och fick på så sätt närhet från hen även när han tittade i instruktionshäftet (Nilsson, Waldemarson 2007 s.18).). Med tanke på att min erfarenhet är att barn ofta bygger med lego utan någon av oss vuxna närvarande blev det extra intressant att se att pedagogens närvaro i detta fall verkligen berikade upplevelsen av bygget för Bertil. Bertil sökte även kontakt med Kalle och Sebastian och det var de tre som bildade en sorts gruppstillhörighet som är en viktig del i kommunikationens relationsdel. Bertil, Kalle och Sebastian delade med sig av sina erfarenheter, intentioner och sökte även efter information av varandra. Bertil ville veta vad Kalle tyckte om vissa speciella legobitar och han sökte även information och kunskaper som han visste att Kalle hade genom att ställa olika frågor till Kalle. Bertil hade några funderingar och går till Kalle för att få svar. Detta skulle jag vilja koppla till Lattik Ekvalls studie där hon talar om att mer erfarna barn agerar bollplank och ses som förebilder för de med mindre erfarenhet (Lattik Ekvall 2014 s. 15). Att söka bekräftelse och vara öppen för att en kommunikation ska ske är också en social funktion (Nilsson, Waldemarson 2007 s.27). Nilsson och Waldemarson nämner att det finns olika behov hos människan och det är därför hon väljer att kommunicera med andra människor. Cornelias planlösa byggande kan tolkas på olika sätt och vid detta tillfälle kan det ha berott på att många av hennes kamrater bestämt sig för att vara i ett annat rum för att dansa och hon upptäcker att hon gjort fel val av aktivitet, tidigare på dagen när hon fick välja aktivitet. Hon bygger ett hus som pedagogen bekräftar som ett hus och Cornelia ser att hon kan avsluta sitt bygge för att kunna byta rum och aktivitet.

9.2 Andra observationstillfället.

I min andra observation deltog Anton, Lasse och Lisa. Denna observation spelade jag in med en diktafon för att få med exakt vad barnen pratade om. Jag använde endast ljudinspelning och tog några bilder på barnen och hur legohörnan var uppbyggd.

Legots placering på denna förskola mötte man precis när man kom in på avdelningen. Man gick in genom en dörr och direkt innanför stod ett högt bord med tre stolar. När du svängde direkt till höger var det en korridor med små rum i en följd på vänster sida av en korridor. På den högra sidan hängde barnen upp sina ytterkläder på sina klädhyllor. Man kan säga att legohörnan fanns i hallen. Bredvid bordet stod det två stycken hyllor, en lite högre hylla med 6 vita lådor fyllda med lego och en hylla med fyra hyll-plan där det stod lite större lådor med lego i. På dessa två hyllor kunde man ställa sina konstruktioner och spara dem för

att även här leka med de vid ett senare tillfälle. Barnen på den avdelningen stod ofta och pratade om sina konstruktioner medan de höll på att klä på sig för att gå ut. Det fanns även en legolåda i en annan del av förskolan som man fick använda när man satt vid ett speciellt bord och det skulle vara en lugn stund under tiden som andra barn vilade. Det var en liten låda med ett färdigt koncept, Lego Friends tivoli.

9.2.1 Anton, Lasse och Lisa.

Anton är en verbal, glad och fantasifull pojke som pratade under hela min observation. Han var nyfiken på vem jag var, vad jag gjorde där och ville gärna lyssna på sig själv i diktafonen. Han var energisk i sin lek och han var väldigt koncentrerad på sin konstruktion som han byggde på under hela tiden av min observation. Han benämnde bitarnas tilltänkta funktioner som till exempel en säng och en toalett som han byggde ihop av bitarna. Att växla mellan samtalsämnen och att leka verkar vara Antons starka sida. Han pratar om kalas hemma hos morfar och hans tre hundar. Lisa bjuder in sig själv till kalaset men Anton säger att det inte går för morfars tre hundar är där. Lisa godtar den anledningen och går vidare i sitt byggande. Anton nämner till Lasse att han tycker om att bygga med lego men Lasse är inte riktigt närvarande i varken leken eller byggandet då han har svårt att komma på något att bygga. Anton ger Lasse några förslag som sopbil, mobiltelefon och Ipad. Lasse tycker att bygga en Ipad är en bra idé. Legogubben som Anton har i sin hand hoppar upp och ner medan Anton sjunger. Det kommer en pedagog som går förbi legohörnan och Anton säger till hen att ”Kolla vi spelar upp”. Han menar att vi håller på att spela in dem med diktafonen. Han är väldigt intresserad av diktafonen och han vill lyssna på sig själv. Han frågar många gånger under observationens gång när vi ska lyssna på oss. Jag får avbryta inspelningen efter en stund för att barnen skulle få tillfälle att lyssna på sig själva. Efter dem hade lyssnat så började jag på en ny inspelning.

Lasse ger Anton ett förslag att bygga bilar men det tycker Anton inte är ett bra förslag för att han redan har byggt bilar men han kommer inte riktigt ihåg var han gjorde det. Han trodde att han byggde det i byggrummet eller i lägenheten. Lägenheten är ett rum på förskolan som tidigare skulle ha kallats dock-vrå eller dylikt. Lisa undrade hur länge vi spelat in nu och Anton svarar att det är fyrtio eller kanske fyrtio-nitti. Eller kanske nitti nitti noll noll fast då är ju klockan mitt i natten, konstaterar han. Han vänder sig till mig och frågar om det är mitt i natten om klockan är nitti nitti noll noll. Jag svarar att jag tror nog att det är mitt i natten om det har gått så många minuter. Anton återgår till byggandet och nu har han byggt en toalett

och han vill gärna påtala att det är en toalett och inte ett hus som han har byggt. Lasse ställer några frågor till Anton om hans bygge. Han frågar om det är en trappa och Anton svarar Lasse med att säga att det inte var en trappa utan en säng. Lasse undrar också om Anton har en tjej-legogubbe och Anton svarar med en motfråga: ”Har du en?” Lasse svarar att han har ingen tjej och då säger Anton att han inte heller har en. Men Lasse ser att han har en och säger det till Anton vilket gör att Anton tar sönder sitt bygge och tar bort håret från sin legogubbe. Lasse undrar om det är tjej-hår som Anton tar bort men Anton nekar till det och säger att det är faktiskt kill-hår. Anton börjar leka en ny lek med legogubben som handlar om att den ska åka upp i rymden med en rymdraket men rymdraketen fungerar inte så gubben kommer ingenvart. Nu vill de lyssna på sig själva igen och dem får lyssna på en kort bit av min inspelning.

När Anton fått lyssna på sig själv igen så börjar han prata med Lisa om Kalle som precis hade gått hem och om vad Kalle och Lisa hade pratat om. Ni lät som bebisar tyckte Anton och byter till lek med legogubben igen. Gubben behöver ett lösenord tycker Anton och frågar Lasse om han kan lösenordet. ”Abarey” säger Anton och det är lösenordet. Lasse härmar Anton och säger likadant ”abarey”. Anton och Lasse sjunger lite tillsammans och sen säger Anton till Lasse: ”Kolla, han öppnar dörren och han vill gå in i huset”. Lasse svarar med en kiss-och bajs kommentar och det medföljer att Anton följer med på det spåret en stund och Lisa sitter och skrattar åt alla kiss, prutt och bajs ord som kommer från pojkarna. Lisa vill ha Antons uppmärksamhet för hon ropar på honom flera gånger och hon vill att han ska titta på henne. ”Titta, titta Anton titta” och när hon har hans uppmärksamhet så tar hon sönder sin konstruktion och säger smash! ”Gud, vilken rackarunge du är Lisa, säger Anton och skrattar. Lisa skrattar tillbaka och säger att de är knasiga båda två. Anton återgår till sin gubbe och nu pratar han med den. Legogubben vill tydligen bli ett monster men Anton håller inte med utan säger till legogubben att han inte ska vara ett monster för då kommer han att gå sönder. Lasse försöker flika in med några kommentarer men Anton och Lisa lyssnar inte på honom. Han nämner flera gånger att han har en traktor men får ingen bekräftelse på det från varken Lisa eller Anton. En pedagog kommer och säger hejdå för hen slutar för dagen och det blir ett avbrott i leken med legogubben. Barnen vill gärna lyssna på sin inspelning igen och Anton frågar pedagogen som är på väg hem om de får det. Pedagogen svarar att ”det bestämmer inte hen” utan att det får de fråga mig om.

Anton väljer att börja bygga på sin konstruktion igen och Lisa gör likadant. Lisa börjar sjunga olika ljud och pockar på Antons uppmärksamhet igen. Anton svarar henne att han tycker att hon låter som en bebis. Han byter snabbt samtalsämne och återgår till sin legogubbe som har fått post i en låda gjord av lego. Lisa fortsätter att sjunga och låta som en bebis och Anton bemöter det med ord som rackarunge, bebis och snuddfia medan han bygger på sin konstruktion. Till slut är han väldigt irriterad på Lisa och säger till henne att om hon inte slutar så får hon gå ifrån legobordet. Då säger Lasse att så får bara fröken säga, att Lisa ska gå ifrån bordet. Anton svarar Lasse att det är han som säger det just nu. ”Dumma gubbe”, säger Anton när legogubben inte gör som Anton vill. Han frågar mig igen om de inte kan få höra på inspelningen nu då och jag svarar att de inte kan det just nu. Då hittar Anton en legomotorcykel som han börjar köra med och samtidigt låter han som en motorcykel, örrnn örrnnn låter han. Han ropar på Lasse. Kompis! Vill du ha en gubbe? Lisa svarar före Lasse att hon vill ha en gubbe. Anton svarar att hon får ingen. Lisa svarar förvånat: Va? Får jag ingen? Anton svarar henne att just den här gubben ska Lasse ha och de ska åka på motorcykeln tillsammans men Lasse vill inte åka med på motorcykeln. Anton blir irriterad på Lasse och säger att han ska ju faktiskt säga ja när Anton frågar honom. Men Lasse står på sig och säger att han ska åka på sin egen motorcykel. Du har ju ingen säger Anton då. Lasse bygger ihop något och han och Anton åker iväg på motorcyklarna. När de kommer tillbaka till bordet vill de höra på sin inspelning igen och säger att nu har de faktiskt byggt färdigt.

9.2.2 Analys av observation 2.

Anton var mycket verbal och han pratade hela tiden. Jag tolkade Anton som självständig och social med en ganska hög status i barngruppen. Lasse lyssnade på Antons tillrättavisningar och tog ibland egna initiativ för sitt bygge. Jag upplevde att Anton ville bestämma över framförallt Lasse men även över Lisa för Anton var den som hade kunskapen att bygga lego. Hans idéer var fantasifulla och samtidigt förankrade i hans vardag och verklighet. Jag tolkade hans framfart som en social färdighet (Vedeler 2009 s.18). Lasse ställer frågor till Anton om olika saker till deras gemensamma lek men får inte riktigt gehör tolkar jag det som och att Lasse söker efter bekräftelse hos Anton. Anton har makten över leken förstår jag det som i och med att han bestämmer hur hela leken ska gå till. Jag tolkar Lasse som osäker och inte riktigt intresserad av att bygga lego. Han har svårt att hitta på något att bygga och får några idéer av Anton som han tar till sig.

Det var intressant hur barnen under flera tillfällen hängde upp sig på detaljer i legobitarnas utseende. En hästsvans på en legofigur gjorde den kvinnligt kodad och ledde till att Anton blev arg och förstörde sitt bygge då Lasse sagt att han hade en flickfigur. Det tycks som om de mer detaljerade och verklighetstroga delarna av legot i denna observation ledde till irritation och osämja, medan det friare materialet endast ledde till samtal. När Anton efter egen kreativitet byggt en toalett leder det till att han berättar om sitt bygge och Lasse ställer frågor. Detta går att koppla till Eliasson och Nilssons resultat som säger att de legobitar som inte föreställer någonting ger mer utlopp för barns fantasi än bitar som föreställer något. I mitt fall kan jag även se att samtalet och kommunikationen påverkades av vilka legobitar som användes (Eliasson, Nilsson 2011 s. 22).

9.3 Observation 3.

I den tredje och sista observationen jag gjorde möter vi Adrian och Julia som är 5.6 år. De går på en förskola i en förort till Stockholm. Jag är med under en hel dag på förskolan och jag ville fånga ett ögonblick när några barn spontant väljer att bygga lego. Legots placering på denna avdelning ligger i det som de kallar byggrummet. I det rummet finns det en mängd olika saker att bygga med, stora kartongrör, lego, mjuka klossar, sjalar, kuddar och det finns också en tågbanan. Ett hörn i rummet var till för att bygga lego. Det var en konsolfast hylla som var ca två och en halv meter lång på ena väggen och en och en halv meter på den andra väggen och så möttes hyllplanen i hörnet på rummet. Det var speglar uppsatta på väggen som gick i kant med hyllan. Det fanns tavellister ovanför speglarna där barnen kunde spara sina konstruktioner. Barnen hade en valmöjlighet att antingen stå vid hyllan och bygga eller hämta en stol så de kunde sitta och bygga. När jag kommer in i byggrummet på avdelningen sitter Adrian och bygger lego. Julia är i samma rum men går mest runt och observerar. Hon frågar Adrian vad han gör och han börjar berätta för Julia vad han gör. Han beskriver sin konstruktion som ett fordon av något slag för han säger att man kör med den. Julia svarar att hon inte kan bygga lego. Jag vet att Adrian också bygger mycket lego på hemmaplan och nu blir jag väldigt nyfiken på vad Adrian kommer att säga till Julia. Han säger att det inte är så svårt, det är bara att sätta ihop bitarna så blir det något. Julia är fortfarande osäker på hur man gör och säger till Adrian att hon verkligen inte kan bygga lego. En pedagog kommer in och frågar hur det går och Adrian säger till pedagogen att Julia behöver hjälp med att bygga för hon kan inte. Pedagogen börjar prata med Julia och ställer några frågor kring lego. Har du lego hemma, Julia? undrar pedagogen. Nej, svarar Julia. Vad skulle du vilja bygga då? och Julia svarar att hon skulle vilja bygga sitt hus. Pedagogen vänder sig till Adrian och frågar

honom hur han tycker att Julia ska gå tillväga när hon ska bygga något. Adrian funderar och säger: Sätt dig bredvid mig så ska jag visa dig. Julia blir glad och sätter sig bredvid Adrian. Pedagogerna säger till Adrian att det var snällt av honom att hjälpa Julia. Pedagogerna är i rummet en stund men behöver gå till ett annat rum för att se till några andra barn en kort stund senare.

Adrian tar fram en stor grå legoplatta och säger att på den kan man bygga på. Julia börjar trycka dit bitar på måfå ser det ut som men jag ser senare att bitarna bildar rum på plattan. Adrian säger att hon kan bygga saker att ha i rummen som t.ex. bord och sängar med hjälp av mindre legoplattor. Julia associerar nu till det kojbygge som många av barnen höll på tidigare i veckan. Hon säger nämligen till Adrian att det ser ut som vår koja. Adrian håller med henne och säger att hon kan bygga mer tillbehör till sin konstruktion. Julia väljer att bygga på så att väggarna blir högre än bara en bit och det finns lite roliga tillbehör till legogubbarna som blir användbara i hennes konstruktion. Hon hittar en ryggsäck, en mugg, en kikare, en bagarmössa, ett köttben och en morot som hon använder i sitt bygge.

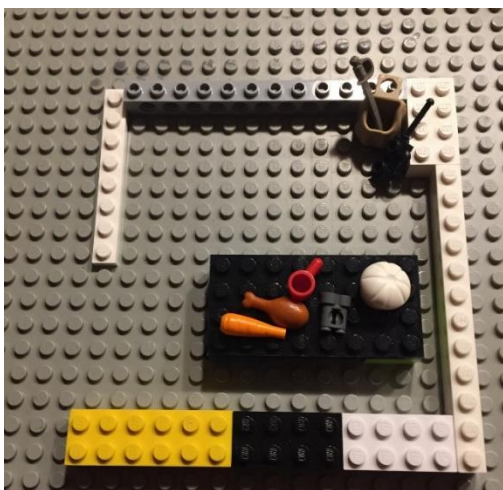

Fig. 3.

Julia har satt ihop sitt hus med hjälp av Adrians kunskaper i legobygge. Hon lånade/härmade hans kunskaper och gjorde den till sin egen (Från tredje observationen 161024).

9.3.1 Analys av observation 3

Jag ville med denna observation fånga det spontana byggandet och se vad som kunde ske i den. Jag var på den avdelningen hela dagen och observerade och jag valde denna händelse just för att jag kunde se mycket av det sociokulturella perspektivet och en mängd kommunikation och samspel. Det jag upplevde i denna observation var att Julia lånade Adrians kunskaper i legobyggande. Hon var osäker på sin egen kunskap men jag tolkade det som att hon litade fullständigt på Adrians kunskaper när det kommer till lego. Lev Vygotskij beskriver detta som en utvecklingszon, den proximala/den närmaste. Julia valde att härma

Adrian då hon visste att han satt inne med kunskapen hon behövde för att kunna bygga sitt hus (Säljö 2000 s.119). Återigen går det också att koppla till Lattik Ekvall som menar att samspelet vid legobyggandet ofta handlar om att den med mer erfarenhet hjälper den med mindre erfarenhet och får agera bollplank åt den (Lattik Ekvall 2014 s. 15).

Adrian och Julia är kamrater och deras betydelse för varandra speglar denna stund för båda vill ha bekräftelse av varandra och båda har ett mål med denna händelse, att få ge kunskap och att få kunskap. Julia kan behöva mer stöd av pedagogen i sitt konstruktionsbygge vid senare tillfällen för att få Julia att våga och ta steget att bygga själv.

En av kommunikationens två infallsvinklar är lyssnandet. Adrian lyssnade in Julias önskan om att lära sig att bygga lego och hade han inte lyssnat så hade det med stor sannolikhet inte skett någon kommunikation mellan dem just då eftersom att finns det ingen som lyssnar så uppstår heller ingen kommunikation (Nilsson, Waldemarson 2007 s. 85). Han visade hur man gjorde och Julia härmade. Men i dialog med Adrian så ändrar Julia sin tanke ”jag kan inte” till att faktiskt säga ”titta jag kan”. Westman skriver att lekens betydelse för barns utveckling är viktig och menar att det är viktigt att barn har roligt tillsammans och finner det meningsfullt att vara tillsammans, samt att kreativitet och kunskap delas mellan barnen i deras samspel. Denna observation tycker jag är ett fint exempel på Westmans tes. Eliasson och Nilsson för också en diskussion om hur barnen samspelar med legot och hur legot samspelar med barnen i ett sociokulturellt perspektiv. Att lego som artefakt används för att ”fördjupa och utöka vår kunskap” (Eliasson, Nilsson s. 7)

10. Sammanfattande analys av mina tre observationer

I alla tre observationer så har språket varit det grundläggande. Kommunikationen som sker mellan barnen handlar om deras vardag, lek och liv och med fantasi, kreativitet och inlevelse så använder de legot som artefakten som hjälper de att utvecklas. Barnen får ihop ett intressant, utvecklande och bejakande samspel tillsammans och de har roligt med materialet lego. Julia visste om att Adrian hade kunskaperna hon ville ha och hon kunde tillgodose till viss del den kunskap som Adrian gav henne. Jag upplevde att de som inte hade kunskapen härmade de som hade kunskapen och att häрма är ett sätt att lära sig i ett första steg i enligt det sociokulturella perspektivet (Pramling Samuelsson, Sheridan, Williams 2000 s.23). I min analys ser jag att barnen kommunicerar mycket på olika sätt, med kroppen, munnen och till och med sin enkla existens, att bara vara i rummet var en sorts kommunikation. Med det menar jag att några av barnen drog sig till det barnet som de trodde hade mer kompetens i konstruktionslek. Jag märkte också i min studie att barnen pratar om det vardagliga, om livet

på förskolan kontra livet på hemmaplan i samma minut som de också lekte med legogubbarna. Kreativitet och fantasi genomsyrade alla tre observationer. Det byggdes inte bara hus utan även en postskopamaskin. Barnens sociala kompetens börjar tidigt i livet och jag upplevde att av de fyra kriterier som Vedeler tar upp, så var två av de mycket tydliga i mina observationer. I mina observationer kunde jag se starka vänskapsband och trygga relationer med pedagogerna på förskolan och det kopplar jag till relationer och vänskapsförhållanden och sociala färdigheter (Vedeler 2009 s. 19). Barn och människor överlag är sociala varelser som söker tillfällen till att kommunicera. Att ha roligt tillsammans såg jag som en röd tråd i alla tre observationer och en drivkraft som Westman beskriver i sin artikel (Westman 2008 s.8). Jag la märke till i min studie att barnen pratade om det vardagliga, om livet på förskolan kontra livet på hemmaplan i samma minut som de också lekte med legogubbarna. Kreativitet och fantasi genomsyrade alla tre observationer. De skillnader som jag upplevde under mina observationer var att pojkarna i studien var mer framåt i sitt byggande med lego och de tog för sig. De var målmedvetna och visste vad de skulle bygga. Flickorna upplevde jag som mer tillbakadragna och att de inte riktigt visste vad de skulle bygga med sitt lego. Likheter som jag kan hitta i mina observationer är att lego fanns på varje förskola jag besökte och att det är ett viktigt pedagogiskt redskap och en rolig leksak. Även tillgången till mycket lego var slående lika och inställningen hos pedagogerna om lego var liknande hos alla tre. Legohörnans placering var olika på alla tre förskolor som jag besökte. Mängden lego var nästan lika på alla förskolor. Att det fanns en speciell plats på förskolan där man byggde lego var gemensamt för alla tre förskolor. Det är tydligt att förskolor idag är medvetna om vikten av en väl strukturerad och tilltalande miljö, någonting som också Nordin Hultman funnit i sina studier och den pedagogiska miljön i förskolor (Nordin Hultman 2004 s. 55). Det som inspirerade till att bygga lego var de uppställningsplatser förskolorna hade. Man kunde se konstruktionerna under andra tillfällen till lek och det var också ett sätt för barnen att ha något att kommunicera om. Förskolebarnen hade några diskussioner kring vem som byggt vad och vad det var någon hade byggt. Lego finns på våra förskolor och det är ett konstruktivt hjälpmedel till barnen, där fantasi och kreativitet får flöda fritt. Kommunikation skapas vid varje byggtillfälle och barnen bearbetar sin vardag och sina erfarenheter tillsammans med andra barn och vuxna.

11. Diskussion och slutsatser.

11.1 Resultat

”Vad kommunicerar förskolebarn om när de bygger lego?” var en av frågorna i min frågeställning. Svaret på den frågan är att barnen pratade om sina liv och de lekte sina liv fast i en mer fantasifullare värld. Anton som berättade om sin morfar med hundarna samtidigt som han byggde på sin postskopamaskin. Sebastian som visste exakt vad han skulle bygga med sitt lego. Julia som lånade kunskap av Adrian för att senare kunna bygga själv. Förskolebarnen som jag observerade var kommunikativa, glada, fulla av fantasi och lycka. Barnen kommunicerar med kroppen, munnen och med sin enkla existens och det såg jag när Julia gick till Adrian för att hon visste att han kunde något som hon inte kunde göra så bra. Denna studie har haft många infallsvinklar och jag har begränsat mig till att se till kommunikationen och relationen mellan barnen när de bygger lego.

Om jag ser till tidigare forskning så lever Lev Vygotskijs anda i våra svenska förskolor. Att lära sig i grupp tillsammans med andra är ett intressant sätt och många kan ta till sig kunskap lättare tillsammans. Att lära sig från någon som kan bygga lego lite bättre än en själv, att härma någon annan för att få en förståelse för kunskapen gör att man växer som människa vilket skapar gott självförtroende och god självkänsla. De förskolebarn jag fick tillfälle att observera gav mig insikt och förståelse för hur viktigt det är att få vara tillsammans med andra människor, att få kommunicera om sin vardag och om sig själva. Jag har utforskat ett område som jag möter varje dag i mitt yrke som förskollärare men som jag ändå inte har vetat så mycket om. Barnen blandade in lek, samtal, empati, kunskap och relationskompetens under tiden som de byggde med lego. Ibland var inte legot huvudrollsinnehavaren under byggandet utan det kunde vara kalaset hemma hos morfar med sina tre hundar som låg i fokus. Jag upplevde det som att förskolebarnen konstruerar det de har upplevt. Jag tänker på Säljöes beskrivning av språket som hjälp till att beskriva vår vardag och vår verklighet och tillsammans med andra göra en analys och hitta gemensamma teman. Att kommunikationen kopplar ihop barnet, gruppen och den kultur som råder. Eller när barnet känner att hen inte klarar av situationen och kan luta sig mot en trygg pedagog som stöttar och ger olika uppmuntrande och respektfulla förklaringar och konkret hjälp så barnet kan gå vidare i sin konstruktion.

Jag har en del kunskap och erfarenhet som jag stöttade mig mot, min tysta praktiska kunskap efter att ha jobbat många år i förskolan och att få undersöka en sak som man tror sig veta något om och så visar det sig till viss del att man inte vet eller att man får bekräftelse på det man sett eller så förundras man över vilka fantastiska människor barn är. Den andra frågan i min frågeställning var ”Hur samspelar förskolebarnet med andra barn och med materialet Lego?”. Jag upplevde i alla mina observationer att det alltid fanns ett barn som var ledare, ett nav som höll i lekordning och i byggandet. Det sociokulturella perspektivet var tydligt. Att man lär sig tillsammans med andra i ett sammanhang. Barnen härmar, lånar och kopierar kunskaper från varandra och gör kunskapen till sin egen och det sker en utveckling.

11.2 Metoddiskussion.

Jag har funderat på hur jag skulle kunna göra denna studie annorlunda. Min spontana tanke är att mina observationer skulle vara lite längre tidsmässigt. Jag har funderat på om jag inte skulle vara på besök på varje förskola i några dagar istället för några timmar. Då skulle jag inte vara en främmande människa för barnen när det var dags för mig att observera dem. Nu kom jag in och presenterade mig och satte mig tillrätta och började observera. Förskolebarnen var nyfikna på mig och vad jag gjorde där och i observation två märkte jag att barnen tyckte det var konstigt att jag var där. Det märkte jag genom att barnen ställde frågor till mig och de tittade sig över axeln då jag satt bakom dem. Placeringen av legohörna gjorde det inte möjligt för mig att sitta på något annat sätt.

I mina observationer så upplever jag att jag har fått en övergripande bild av vad som sker när barn bygger lego och framförallt vad de pratar om. Jag har fått transkribera mitt material och fått kunskaper jag inte haft innan. För mig så har det varit ett utforskat område även om jag möter det i mitt yrke. Jag har dykt ner i observationens allvar och upptäckt hur fantastiska och intelligenta barn är när det kommer till att bygga lego och kommunicera.

Om jag skulle göra om denna studie en gång till skulle jag nog utesluta intervjuerna med pedagogerna för att de inte tillförde något nytt eller specifikt för mig. Min inledande tanke var att intervjuerna skulle ge en bild av pedagogernas syn på barns legobyggande och på så sätt ge förståelse för barnens lekutrymme och möjligheter till kreativitet i leken. Trots intressanta samtal med flera pedagoger kunde jag ändå förutsättningslöst ta mig an observationerna och se att barnens lek och konstruktion fick utrymme oavsett pedagogernas syn på just lego. Barnen tog själva sitt lekutrymme och tog själva makten över samspelet, leken och byggandet.

Därför bortsåg jag i mångt och mycket från intervjuerna i min analys och lät dem endast ligga som en grundläggande förståelse för miljöns uppbyggnad och legohörnans placering.

11.3 Vidare forskning

Det jag uppmärksammade under mina observationer var att pojkar och flickor bygger olika saker med lego. Flickors bygge slutade oftast med att det blev ett hus medan pojkar byggde fordon, maskiner och apparater av olika slag, så mitt förslag till vidare forskning är att ta reda på vilka skillnader och likheter det finns när pojkar och flickor bygger lego.

12. Källredovisning

Eliasson, Johan & Nilsson Eric (2011). *Legolådan som social arena – leksakens roll i förskolebarns sociala samspel*. Examensarbete, Högskolan i Halmstad. Halmstad.

Lattik Ekvall, Linda (2014). *Legolådan – ur ett genus-och socialkonstruktionistiskt perspektiv*. Examensarbete, Konstfack Institution för bildpedagogik.

Legoff, Daniel B (2004). Use of Lego as a Therapeutic Medium for Improving Social Competence. *Journal of Autism and Developmental Disorders*. Vol. 34. No 5 s. 557-571

Läroplanen för förskolan -98. Reviderad 2016.

Nelson, Anders & Svensson, Krister (2005). *Barn och leksaker i lek och lärande*. Stockholm. Liber.

Nilsson, Björn & Waldemarson, Anna-Karin (2007). *Kommunikation – samspel mellan människor*. Lund. Studentlitteratur.

Nordin-Hultman, Elisabeth (2004). *Pedagogiska miljöer och barns subjektskapande*. Stockholm. Liber.

Patel, Runa & Davidsson, Bo (2015). *Forskningsmetodikens grunder. Att planera, genomföra och rapportera en undersökning*. Lund. Studentlitteratur.

Pramling Ingrid & Sheridan, Sonja. (1999) *Lärandets grogrund*. Lund: Studentlitteratur.

Pramling Samuelsson, Ingrid, Sheridan, Sonja & Williams, Pia (2000). *Barns samlärande – en forskningsöversikt*. Stockholm. Skolverket.

Strandberg, Leif (2006). *Vygotskij i praktiken. Bland plugghästar och fusklappar*. Stockholm. Norstedts akademiska förlag.

Sundgren, Gunnar (2011) *John Dewey – reformpedagog för vår tid? I*: Forsell, Anna (red.) *Boken om pedagogerna*. Stockholm. Liber.

Säljö, Roger (2000). *Lärande i praktiken – ett sociokulturellt perspektiv*. Stockholm. Norstedts.

Vedeler, Liv (2007). *Social kompetens i barngrupper*. Kristianstad. Gleerups

Vetenskapsrådet. *Forskningsetiska principer inom humanistisk-samhällsvetenskaplig forskning*. <http://www.codex.vr.se/texts/HSFR.pdf> (2016-08-15)

Westman, Gunhild (2008). Leken – en viktig del i barns lärande. Specialpedagogiska tidskriften *Att undervisa*. Finns som pdf. www.docplayer.se/88454-leken-en-viktig-del-i-barns-larande.html.

Williams, Pia (2006). *När barn lär av varandra*. Stockholm. Liber.

www.lego.com/sv-se/aboutus/lego-group/the_lego_history (20161029)

www.ne.se/uppslagsverk/encyklopedi/lang/kommunikation (20161029)

13. Bilagor.

13.1 Intervjuguide.

1. Vad heter du?
2. Hur länge har du jobbat inom förskolan?
3. Är du förskollärare eller barnskötare?
4. Vad har du för relation till lego?
5. Hur ser du på lego och dess betydelse på förskolan? För och nackdelar
6. Hur väljer barnen aktiviteter som lego? Är det en frivillig aktivitet eller styrd?
7. Vad ser du för aktiviteter mellan barnen när de bygger lego?
8. Vad ser du för likheter och skillnader när flickor/pojkar bygger lego?
9. Vad ser du för skillnad i barnens kommunikation när de använder lego och exempelvis kaplastavar?

Vissa av frågorna gav följdfrågor.

13.2 Observationsschema.

Barnet gör	Barnet säger

13.3 Missivbrev.

En kopia av missivbrevet.

Hej föräldrar och pedagoger på XXXX förskola

Jag heter Maria Johansson och går på det erfarenhetsbaserade förskolläraryrket vid Södertörns högskola. Denna sista termin på utbildningen skriver jag ett examensarbete som omfattar en mindre undersökning som är relevant för förskolans praktik och mitt kommande yrke som förskollärare. Studien kommer att handla om vad som händer kring legobygge. Jag tycker att lego är en fantastisk uppfinning och leksak och det jag vill undersöka är vad barn pratar om och vad som händer runt omkring när de bygger lego.

För att samla in material till studien skulle jag gärna vilja besöka er verksamhet mellan den 20-21 oktober. Jag skulle då vilja observera barn som bygger lego och jag vill också intervjua en-två pedagoger. Jag tänker använda film, ljudupptagning och ett observationsschema med anteckningar.

Genomförandet av uppsatsen är reglerat av etiska riktlinjer som rör tystnadsplikt och anonymisering. Detta betyder att barnets, familjens, personalens och förskolans identitet inte får avslöjas. Det insamlade materialet avidentifieras och inga register med personuppgifter kommer att upprättas. Materialet kommer inte att användas i något annat sammanhang utan bara i det egna analysarbetet. Den färdiga uppsatsen kommer sedan att publiceras digitalt genom publikationsdatabasen DiVA.

Med detta brev vill jag be om ert medgivande för ert barns deltagande i studien. All medverkan i studien är frivilligt och kan avbrytas när som helst, även efter att materialinsamlingen har påbörjats. Om ni samtycker till studien fyller ni i bifogat formulär. I sådant fall kommer även barnen att bli åldersadekvat informerade om studien och de ges då också möjlighet att besluta om sitt eget deltagande.

Kontakta gärna mig eller min handledare för ytterligare information!

Vänliga hälsningar,

Maria Johansson

Maria Johansson

0123-4567890

maria20.johansson@student.sh.se

Thomas Backlund

Södertörns högskola

thomas.backlund@sh.se

